

Voglanjsko in zgornjesotelsko gričevje

Voglanjsko in Zgornjesotelsko gričevje se pogosto omenjata kot del večjih pokrajin. Iz Celjske kotline in z vzhodnega Posavskega hribovja prihaja površje v nižjigričevnat svet, kjer je le še nekaj osamelcev iz apnenca, dolomita in magmatskih kamnin redi valovitih terciarnihgoric z vmesnimi dolinami in osrednjim podoljem.

Gričevnata pokrajina ob zgornjem toku rek Voglajne in Sotle se na zahodu na široko odpira proti Clejski kotlini. Na jugu so odrastki severnega niza Posavskega hribovja, na severu pa mogočni hrbet Konjiške gore in Boča. Vzhodni rob gričevja pa je omejen z mejno reko Sotlo (meja z Hrvaško).

Kamnine, površje in vode

Večji del razrezane gričevnate pokrajine sestavljajo terciarne usedline oligocenske in miocenske starosti. Podolje je zapolnjeno s kvartarnimi naplavinami. V goricah na severnem in južnem obrobju pokrajine pa prevladujejo pesek, peščenjak, peščena glina, peščeni lapor in skrilavi glinovec, v katerem so tudi plasti premoga.

Osrednje gorice sestavljajo raznovrstni laporji in apnenci s primesmi peska in gline. Ponekod so tudi peščenjaki, kremenov pesek in konglomerat.

Več kot polovico površja sestavljajo lapor in peščenjak, več kot desetino pa še različne vrste peska. Naslednjo desetino površja, predvsem dna širših dolin pokrivajo meljasti in glinasti nanosi. Pomembnejši delež imajo še glinovec, meljevec in apnenec ter magmatske kamnine.

Glavna os Voglajnskega gričevja, zahodnega dela pokrajine, je dolina Voglajne, ki jo na jugu zapira prekinjena hribovita pregrada Rifnika in Žusma, na severu pa se nad njo razširi v obsežne Drameljske in Ponikevske gorice.

V pokrajni prevladujejo nizke gorice oblih vrhov in ploščatih slemen ter položnejših pobočij z vmesnimi, povečini tesnimi dolinicami. Nekatere značilnosti površja lahko razložimo s pomočjo nagubane geološke zgradbe. Gričevje prepredajo številni prelomi v alpski smeri od zahoda proti vzhodu. Vrsta prečnih prelomov je omogočila nastanek manjših dolinic, ki potekajo prečno na podolje in na potek kamninskih pasov. Zaradi živahnega neotektonskega dogajanja je Voglajnsko in Zgornjesotelsko gričevje med potresno bolj ogroženimi slovenskimi pokrajinami. Zadnji močnejši potres je bil 1974.

Ker je v terciarnih kamninah rečna mreža zelo gosta imata obe osrednji reki Voglajna in Sotla razgibano mrežo pritokov. Desni pritoki Voglajne se zajedajo daleč v Konjiško hribovje in so mnogo bolj razvejeni kot levi, katerih doline segajo v najvzhodnejše dele Posavskega hribocja. Srednji pretok Voglajne je v Celju $4,3\text{m}^3/\text{s}$.

Ob Sotli in Voglajni so pogoste poplave. Za izboljšanje poplavne varnosti so zgradili na obeh rekah zaježitveno jezero. Slivniško jezero na Voglajni stoji za zemeljsko pregrado, ki so jo utrdili leta 1976. Jezero varuje pred poplavami Voglajne vse do Celja, izboljšali pa so tudi vodno oskrbo za bližnjo industrijo v Šentjurju in Štorah. Zaradi ojezeritve je izginil pod vodo del naselja Tratna ob Voglajni. Nekaj let kasneje so zgradili tudi pregrado na Sotli tik nad njenim sotočjem z Mesinjščico. Sotelsko jezero v soteski Vonarje naj bi imelo podobno vlogo, vendar je danes prazno. Spraznili so ga zaradi ekoloških razlogov, saj neurejena kanalizacija v Rogaški Slatini in okoliških večjih naseljih ob zgornji Sotli močno onesnažuje rečno vodo.

Prebivalstvo in naselja

Najstarejše arheološke najdbe s tega območja so iz mlajše kamene dobe, ko naj bi bila poselitev stalna le na nekaterih območjih. Obsežnejša poselitev se je začela šele v starejši železni dobi. Najštevilčnejše najdbe so iz rimskega obdobja. Tod je potekal cestni odcep z glavne ceste med Celeio in Poetoviem in sicer od Celja mimo Grobelnega in Šmarja pri Jelšah ter Rogatca.

Gostejša poselitev se je začela v srednjem veku, ko se je pod prevlado cerkve in graščakov razvilo več rških naselbin. Med njimi sta zaradi sejmov še posebej izstopala Rogatec in Lemberg pri Šmarju. Med 10. In 12. Stoletjem zaradi obmejne lege zgradili veliko gradovm, ki so zaradi gospodarskih težav lastnikov vse bolj prehajali v roke celjskih grofov in kasneje Habsburžanov.

Na prehodu v 20. Stoletje je bila podoba pokrajine predvsem agrarna. Vse do najnovejše dobe se je nadaljevalo drobljenje posesti in naraščanje števila kajžarskih naselij. Stopnjevala se je agrarna prenaseljenost in nastal je velik presežek delovne sile. Posledica so bile močne selitve, najprej v večja mesta tedanjih avstrijskih dežel. Selitve so ponovno oživele v šestedestih letih tega stoletja in izseljevanje je doseglo svoj višek leta 1975. Med letoma 61 in 91 se je delež kmečkega prebivalstva zmanjšal z blizu polovice na slabo šestino.

V štirih največjih naseljih: Šentjurju, Šmarju Ppri Jelšah, Rogaški Slatini in Rogatcu, današnjih občinskih središčih živi tretjina vseh ljudi. Število prebivalcev se je od 1869 do 1991 povečalo za slabo četrtno.

Po 2. Svetovni vojni je za to območje značilno zdomstvo in veliko dnevnih migracij. (v Štore in Celje).

Zaradi agrarne prenaseljenosti se je drobljenje posesti nadaljevalo tudi po 2. Svetovni vojni., nastajala pa so novak ajžarska naselja. Prevladujejo zaselki in manjše vasi, ki so razporejeni večinoma vzdolž slemen ali v gručah. V gozdnatem delu pokrajine je tudi nekaj samotnih kmetij. Glavnina naselij je v višinskem pasu med 200 in 300m.

Kljub velikosti v pokrajini ni močnejšega središča. Nekaj je središčnih vasi, a te so razstresene po celotni pokrajini.

Gospodarstvo

Prometna zaprtost in slabo razvita ter pozno zgrajena cestna in železniška mreža sta prav gotovo pripomogla k gospodarski zaostalosti pokrajine. Tudi po uvedbi železniškega prometa pa se pokrajina ni močnejše razvijala, saj ni bilo večjih zaposlitvenih središč.

Med tradicionalne obrti tega območja spadajo lončarstvo, mlinarstvo, usnjarstvo, kovaštvo, krojaštvo in urarstvo. Večina obrti je po 2. Sv. Vojni propadla ali pa so dejavnost preselili v industrijske obrate.